نیشتمانی شێرکۆ بێکەس نیشتمانێکی جیاواز یان هەمان نیشتمان ؟!.. سەدیق سەعید ڕواندزی

نیشتمان لە شیعری شێرکۆ بێکەسدا، پێگەیەکی سیاسی و شۆڕشگێڕیی و نەتەوەیی بەرز و یاری هەیە. هەر ئەم وابەستەبوونە گەورەیەشە بە نیشتمان، کە ئەم شاعیرە دەکاتە شاعیرێکی دیار و شوناسێکی نەتەوەیی گەورەی پێ دەدات. هاوتەریب لەگەڵ ناسۆریی و تراژیدیاکانی نەتەوەیی ئەمە، ئەم شاعیرە شیعر دەکاتە ڕەنگدانەوەی ئەو تراژیدیایانە و خەمەکانی مرۆڤ و نیشتمان، بە کۆڵی شیعر هەڵدەگرێت و برینی نەتەوەیی ئەمە، لە شیعردا بەرجەستە دەکات. مێژووی ناسۆرییەکانی ئەمە و کۆڤانی خەم و ژانەکان، ڕووبەرێکی گەورەیان لەئەزموونی شیعری ئەم شاعیرە گرتووە و دەبنە بزوێنەری شیعریی و بە نەمری لە ڕووداوێکی مێژووییەوە، دەبنە ڕووداوێکی ئەبەدی و بە هەتایە لە یاد ناکرێن. بەو مانایەی ئەمە ئەگەر لە ڕووی مێژوویی و یادەوەریشەوە، ئەنفال لە بیر بکەین، ئەوا ئەم مەرگەساتە، لە ڕێی گۆڕستانی چراکانی ئەم شاعیرە، بەردەوامی دەبێت و هاوتەریب لەگەڵ بوون و ژیانی ئەمە دەمێنێتەوە. لێرەوەش نیشتمان، دەبێتە شوناسی شیعری ئەم شاعیرە، بە هەموو شکست و سەرکەوتنەکانییەوە، بە هەموو جوانی و ناشرینی و ژێردەستەیی و ئازادییەکانییەوە. بە شێرکۆ بێکەسیش لە ڕێگەی داستانی کازیوە و کۆچ و دەربەندی پەپولە و ئافات و شیعرە بەرگرییەکانی دیکەی، دەبێتە بەشێك لە مێژووی سیاسی و نەتەوەیی ئەمە و وەك شاعیری گەل و نیشتمان دەناسرێت و هەمووان شانازی پێوە دەکەن. کەچی دەبینین لە دوا ساتەکانی ژیانیدا، نیشتمانی ڕاستەقینەی خۆی کە دەیان ساڵ بوو شیعری بۆ دەنووسی، بە کچێك دەگۆڕێتەوە. لە کاتێکدا کچی نەو شیعرەکان، تەنها نیشتمانی خۆیەتی، بەڵام نیشتمانی نەو شیعرەکانی، نیشتمانی هەموومانە و بۆیەشە لە ڕێگەی ئەو نیشتمانەشەوە، هاوسۆز و هاوخەم و هاوخەون دەبین. کاتێ شاعیرێك، شوناسێکی نەتەوەیی گەورە وەردەگرێت، ئەوا بە تەنها ئەزموونە شیعرییەکەی نییە، بەڵکو ئاوێتەبوونییەتی لەگەڵ نیشتمان و خەمە ئینسانییەکاندا. هەموو شیعرێك ڕەنگدانەوەی سەردەم و زەمەنێکی دیاریکراوە و هەر

قەناعەکیش بە تایبەتمەندی سیاسی و کۆمەڵایەتی خۆی دەناسرێتەوە، بەڵام بە کەی گشتی، هەموو قەناعەکان ئەزموونی شیعری شاعیرێك پێکدەهێنن. شێرکۆ، دەتوانێت کچێك بکاتە نیشتمانی خۆی، بەڵام لە دنیابینی ئەمەدا، هەرگیز ئەو کچە نابێتە نیشتمانی ئەو. ئەم شاعیرە کەچکردووە، ئەگەر کچانی هەموو دنیاش بە نیشتمانی خۆی بزانێت، دواجار لای ئەمە هەر کوردستان نیشتمانی ڕاستەقینەی ئەوە و کچێك نابێتە جێگرەوەی کوردستان، بۆیە بە بڕوای من وەك خوێنەرێك، بەو کۆمەڵە شیعرە، گەرچی زۆرهەڵەندەکی ڕەخنەیی و سیاسی هەیە، شاعیر تا ڕادەیەك خاڵەکی بچووکی ڕەشی خستە نەو ڕاپەڕینەکی گەورە، کا تامرد و دوای مردنیشی، بە ئەو شانازییەکی نەتەوەیی گەورەیە.
بەگومان ئەمە بەو مانایە نییە، کە شاعیر ڕەخنە لە نیشتمان نەگرێت و هیچ ناشرینییەکی نەبینێت، بەڵکو بەو مانایەی ئەوە دەشێ هەر شاعیرێکی دیکە کچێك بکات بە نیشتمانی، بەڵام بە شێرکۆ بێکەش نا، چونکە ئەمە لە ڕێگەی بە شەکی زۆری شیعرەکانی ئەو نیشتمان و لە ڕێگەی نیشتمانیش، خۆی و نیشتمان و شیعرەکانیمان ناسی و خۆشویست.
کتێبی (نیشتمانی شێرکۆ بێکەس) نووژینەوەیەکی ئەدەبییە و خوێندنەوەیەکە بۆ چەمکی نیشتمان، هەر لە سەرەتای ئەزموونی شیعری ئەم شاعیرەوە، تا دەگاتە نیشتمانی کچ. توێژینەوەکە، بە هەر قەناعەك، نموونەیەك لە دەقە شیعرییەکانی ئەم شاعیرەی هێناوەتەوە، وەك کاتە ڕاقە و لێکدانەوەی شیعرەکان دەخوێنینەوە، هەست ناکەین ئەمە بەر نیشتمانێك دەکەوین کە هی شێرکۆ بێکەسە، بەڵکو وا هەست دەکەین نیشتمانی هەر شاعیرێکی دیکەیە، کە ئەمەش جۆرێك لە هاو دژی لە ناونیشانی ئەم کتێبە دەخاتە ئاراوە. بەو مانایەی خەسڵەت و سیما سیاسی و نەتەوەییەکانی ئەم نیشتمانە، لای ئەم شاعیرە هاوشێوەی هەر شاعیرێکی دیکەیە . بۆ نموونە: توێژەر دەنووسێت:(
[illegible]

[illegible] :(لە □ شیعری شێرکۆ بێکەسدا، خۆشەویستی وەك هێزێکی لە بن نەهاتوو بۆ گەشەکردنی نیشتمان دەور دەگێڕێت) کە واتا لێرەدا، ئەم شاعیرە هێز و وزە و تاوتینی خۆشەویستی، لە پێناو نیشتمانی دایکدا تاو دەدات، چونکە وەك نووسەر دەیڵێت ئەو هێزە سرووستی و ناخەکییە کە خۆشەویستییە، بۆ ئامانجێکە، ئەویش وەگەڕخستنیەتی لە پێناو گەشەکردنی نیشتماندا. بێگومان ئەم شاعیرە، بە درێژایی پەنجا ساڵ ڕوحی بریندار و خوێن لە ڕۆیشتووی جەستەی نەتەوەیی ئێمەی لە کۆڵناو وەك ڕوونا کبیر (مەریوان وریا) دەیڵێت، شاربە شار و وڵات بە وڵات دەیگێڕاو پیشانی دنیای دەدا، ئازار و کارەساتەکانی ئەنفال و کیمیاباران و سوتماککردنی کوردستانی دەنووسییەوە، کەچی دواجار بە جۆرێك لە جۆرەکان، ڕوانگەی دەگۆڕێت و لە پاییزی تەمەندا، لە کاتێکدا کە ژیان و تەمەنی بواری خۆشەویستی و دەست لە ملانێی کچێکی جوان و بەژن زراڤی تێدا نەماوە و ڕووەوە مردن دەچێت، دێت بە داخەوە کچێك دەکاتە نیشتمانی خۆی، عەبدولخالق یەعقووبیش بۆ پاساودانەوەی ئەو هەڵوێستەی دەڵێت:_ (ئێستا کچێك نیشتمانمە هەڵوێستە شیعرە) وەك ئەوەی شێرکۆ لە ڕق و توووڕەیی و ناداد پەروەری لە نیشتمان و دەسەڵاتدارانی، ئ□و هەڵوێستەی وەرگرتووە. ئەم هەڵوێستە شیعر بێت یان نا، فاکتەری نووسینی ئەم دیوانە ڕق و توووڕەیی بێت یان نا، دواجار دەبێ ئەوە بزانین کە ئەمە شیعری ئەم شاعیرەن و ڕەنگدانەوەی تێگەیشتن و جیهانبینی ئەون و بە ڕوونی پێمان دەڵێت ئێستا کچێك نیشتمانی ئەوە، ئەمەش مانای وایە چیتر ئەو نیشتمانەی دوێنێ نیشتمانی ئەو بوو، نیشتمانی ئەو نییە. دواجار دەمەوێ

ئاماژە بەوە بدەم، کە ڕوانگەی بەشەکی زۆری ڕەخنەگر و لێکۆڵەرانی کورد بۆ ئەزموونی شیعری شەرکۆ بێکەس، ڕوانگەیەکی شاعیرانەیە نەك شیعریيانە، بەو مانایەی کەنتاکە لەگەڵ شاعیر نەك شیعر. لەڕێوەش بەوایان وایە ئەزموونی ئەم شاعیرە، ئەزموونێکە تەنێ شایەنی پێدا هەڵگوتن ولێکۆڵنەوەیە و نابێ ڕەخنەی لێ بگیرێت. بۆ نموونە، من تا ئێستا لە کەی بەشەکی زۆری ئەو نووسینانەی لە بارەی ئەم شاعیرەوە کەوتوونەتە بەرچاوم، نەمبیستووە کەسێك بڵێت ئەم شاعیرە بەرژوایانە دەژیا و لە ڕووی چینایەتییە سەر بە چینی باڵا دەست و ئەرستۆکرات بوو، یاخود ڕەخنەی ئەوە بگرن چۆن شاعیرێك دوای پێنجا ساڵ لە لێکەڵنانی نیشتمانی خاك و دایك، دواجار ئارەزوو دەکات لە نێوجەستەی کچێکدا ببێتە هاووڵاتی و ئەوە بکاتە نیشتمانی خۆی؟ ئەی ئەمە چی وەڵامی کەسوکاری ئەو شەهیدانە بدەینەوە کە ئامادەبوون شەهیدببن و شەهیدیش بوون تاکو شەرکۆ بێکەس شیعرەکیان بۆ بنووسێت، وەك ئەوەی خۆی چەندین جار باسی کردووە؟

سەدیق سەعید ڕواندزی

پەراوێز: نیشتمانی شەرکۆ بێکەس و دەربەندی خۆشەویستی، عەبدولخالق یەعقوبی، بڵاوکراوەی ڕێکخراوی کوردستان دیالۆگ، ساڵی چاپ _ 2023.

*ئەم بابەتە لەهزرو هونەری ڕۆژنامەی خەبات ژمارە (1759 ڕۆژی 13/5/2024 بڵاوکراوەتەوە.